הלכה · משנה תורה · מפרשים · משנה למלך · ספר מדע

משנה למלך על משנה תורה, הלכות דעות

רבי יהודה רוזאניס

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה למלך על משנה תורה, הלכות דעות

רבי יהודה רוזאניס

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-דעות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ו 4
הלכה ז 4
הלכה י 7

פרק ו

הלכה ז

הרואה חבירו שחטא או שהלך בדרך לא טובה כו' צריך להוכיחו כו'. אם קבל ממנו מוטב ואם לאו יוכיחנו פעם שניה ושלישית. בפרק אלו מציאות (דף ל"א) אמר ליה ההוא מרבנן לרבה ואימא הוכח חדא זמנא וכו' תלמיד לרב מנין ת"ל הוכח תוכיח מ"מ עכ"ל (עיין בלח"מ) (א"ה הל"מ הקשה על הר"ם אמאי לא הביא דין זה דאפילו תלמיד לרב. ול"נ דס"ל דלאו למימרא דיוכיח התלמיד לרבו כאשר ידבר איש אל רעהו אלא היינו לומר דכשרואה אותו עובר על ד"ת אומר לו למדתנו רבינו כך וכך וזה כבר כתבו הר"ם פ"ה מה' ת"ת דין ט'. וע' שער אפרים סי' ס"ה). ובפרק בתרא דחולין (דף קמ"א) שלח תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מ"מ. תו אמרינן התם הקם תקים אין לי אלא בעליו עמו אין בעליו עמו מנין ת"ל הקם תקים מ"מ עזוב תעזוב אין לי אלא בעליו עמו אין בעליו עמו מנין ת"ל עזוב תעזוב מ"מ. ובפ"ק דר"ה (דף ז') עשר תעשר בשני מעשרות הכתוב מדבר ור"מ ור"א ור"ש דרשי ליה להאי קרא הכי וכדמוכח התם ובפ' הכונס (דף ז') ובסנהדרין (נ"ד מ"ו ונ"ג וע"ב) ומייתי לה בפ"ב דמציעא מות יומת אין לי אלא במיתה הכתובה בו כו' ת"ל מות יומת מ"מ. הכה תכה אין לי אלא בהכאה הכתובה בהן מנין וכו' שאתה יכול להכותן בכל הכאה שאתה יכול ת"ל הכה תכה מ"מ. השב תשיב אין לי אלא שמשכנו ברשות ב"ד משכנו שלא ברשות ב"ד מנין ת"ל השב תשיב מ"מ. חבול תחבול אין לי אלא שמשכנו ברשות משכנו שלא ברשות מנין ת"ל חבול תחבול מ"מ. פתח תפתח אין לי אלא לעניי עירך לעניי עיר אחרת מנין ת"ל פתח תפתח מ"מ. נתן תתן אין לי אלא מתנה מרובה מתנה מועטת מנין ת"ל נתן תתן מ"מ. וכל אלו הם הלכות פסוקות לא ראינו בהם מחלוקת. אך בפ"ק דקדושין (דף י"ז) ומייתי לה בפ"ב דמציעא אמרינן הענק תעניק אין לי אלא שנתברך הבית בגללו מעניקין לא נתברך הבית בגללו מנין ת"ל הענק תעניק מ"מ. וראב"ע אומר נתברך הבית בגללו מעניקין לא נתברך הבית בגללו אין מעניקין א"כ מה ת"ל הענק תעניק דברה תורה כלשון בני אדם. ובפ"ו דכתובות (דף ס"ז) ומייתי לה בפרק שני דמציעא אמרינן העבט תעביטנו אין לי אלא שאין לו ואינו רוצה להתפרנס יש לו ואינו רוצה להתפרנס מנין ת"ל העבט תעביטנו מ"מ. ור"ש אמר יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו תעביטנו למה לי דברה תורה כלשון בני אדם. ושם בכתובות הובאה סברא זו דת"ק בשם ר' יהודה וסברת ר"ש בשם חכמים וכתבו התוספות ז"ל בפ"ב דמציעא דר"ש לא פליג אלא בהני תרתי דהיינו הענק תעניק והעבט תעביטנו אבל כל אינך דרשות לא פליג

משום דכל דאיכא למדרש דרשינן ולא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם ושאני הני תרתי דמוכחי קראי בהפך דכתיב אשר ברכך וכתיב די מחסורו ומש"ה אמרינן דברה תורה אבל היכא דלא מוכחי קראי מודה ר"ש דדרשינן וכ"כ פ"ו דכתובות. ובפ' השואל את הפרה(דף צ"ד) אמרינן אם גנב יגנב אין לי אלא גנבה אבדה מנין ת"ל אם גנב יגנב מ"מ ופריך הניחא למ"ד לא דברה תורה כלשון בני אדם אלא למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם מא"ל. וכתבו התוספות שם דה"נ לא מסתבר לרבות אבדה כיון דכתיב בלשון גניבה ואית לן למימר דברה תורה כלשון בני אדם. וקשה לזה מההיא דאמרינן בפ"ב דמכות (דף י"ב) אם יצוא יצא אין לי אלא מזיד בשוגג מנין ת"ל אם יצוא יצא והתניא במזיד נהרג בשוגג גולה לא קשיא הא כמ"ד דברה תורה כלשון בני אדם הא כמ"ד לא דברה תורה כלשון בני אדם ע"כ. והתם לא מוכח קרא דלא מיירי בשוגג. וי"ל דהתם נמי מוכח קרא וכדאמר אביי מסתברא כמ"ד דברה תורה כלשון בני אדם שלא יהא סופו חמור מתחלתו מה תחלתו במזיד נהרג בשוגג גולה אף סופו מזיד נהרג בשוגג גולה. וצ"ע במאי דאמרינן בפ"ק דנדרים (דף ג') השתא דכתיב לנדור נדר דברה תורה כלשון בני אדם ופריך הניחא למאן דאית ליה דברה כו' אלא למאן דלית ליה כו' האי לנדור נדר מאי עביד ליה והתם לא מוכח קרא שלא נדרוש לרבויי כנויי נדרים כנדרים. ולפי סברת התוספות כל היכא דלא מוכחי קראי לכ"ע דרשינן ולא אמרינן דברה תורה כו' ובפ"ב דכריתות (דף י"א) אמרינן והפדה יכול כולה ת"ל לא נפדתה יכול לא נפדתה ת"ל והפדה הא כיצד פדויה ואינה פדויה חציה שפחה וחציה בת חורין ומאורסת לעבד עברי דר"ע ר"י אומר בשפחה כנענית הכתוב מדבר ומאורסת לע"ע א"כ מה ת"ל והפדה לא נפדתה דברה תורה כו' ראב"ע אומר כל עריות מפורשות לנו משוייר לנו חציה שפחה וחציה ב"ח ומאורסת לע"ע ואמרינן התם דר"ע לר"י קאמר לדידי בעלמא כותך ס"ל דדברה תורה כו' והכא שאני מכדי כתיב כו'. והנה ר"י דאית ליה הכא דברה תורה כו' א"ש עם אותה סוגיא דפ' בנות כותים ופ' יוצא דופן דר"י לא דריש איש איש משום דאית ליה דברה תורה וכו' (כמו שיתבאר פרק זה) ור"ע נראה דלית ליה דברה תורה כו' דליכא למימר דטעמו הוא כראב"ע דהיינו משום דכבר כתיב כי לא חופשה דא"כ ראב"ע היינו ר"ע אלא ודאי דטעם ר"ע הוא משום דלית ליה דברה תורה וכו' וכבר כתבנו (נתבאר במקום הנזכר) דלר"ע מצינו לו בזה סברות חלוקות וראב"ע דאית ליה דברה תורה כו' כבר כתבנו לעיל דהכי אית ליה גבי הענק תעניק וגבי העבט תעביטנו תו אמרינן התם דאחרים ס"ל דברה כו'. והנה סתם אחרים הוא ר"מ וזה תימה דכבר כתבנו (שם) דר"מ דריש איש איש דברכת ה' לרבות כותים ובפ' אין עומדין דף ל"א אמר אם ראה תראה

אם ראה מוטב ואם לאו תראה ולמ"ד שאם היתה יולדת בצער כו' מא"ל דברה תורה כו'. והנה סברא זו דאם היתה יולדת כו' היא סברת ר"ע וא"כ ע"כ לדידיה אם ראה תראה דברה תורה כו' וכבר כתבנו דלר"ע מצינו לו סברות חלוקות ור"י דאית ליה שאם היתה עקרה נפקדת לאו למימרא דר"י דריש קרא דאם ראה תראה שהרי כבר הוכחנו למעלה דר"י אית ליה דברה תורה כו' אלא דבגמרא הקשו דאליבא דר"ע דאית ליה דעקרה אינה נפקדת מה ידרוש באם ראה תראה ותירץ דברה תורה כו' ולעולם דר"י אפשר דסבר הכי ור"א דדרש אם ראה תראה אית ליה דלא דברה תורה כו' וסבר כר"י דאם היתה עקרה נפקדת א"נ אף מאן דאית ליה דברה תורה היינו להוליד דין מכח היתור אבל לדרשא פשיטא דכל מה דמצינו למדרש דרשינן ולפ"ז ר"י דריש לקרא דאם ראה תראה כדדרשיה ר"א ובפ' חלק (דף צ') אמרינן הכרת תכרת הכרת בעה"ז כו' דר"ע א"ל ר"י כו' דברה תורה כו'. והנה ר"י אזיל לשיטתיה שכתבנו דאית ליה דברה תורה כו' ור"ע סבר דלא דברה תורה כו'. ור"א כרבי יוסי דאמר התם הכרת תכרת בעוה"ז עונה בה לעוה"ב ואמרינן התם דלימא תרוייהו מהכרת תכרת ומשני דברה תורה כו' אין להכריח דר"א אית ליה דברה כו' אלא דלכותם לא רצה להכריח להם תחיית המתים דלמא ידחו אותו באומרם דברה תורה כו' ומש"ה רצה להביא להם ראיה ממקרא מפורש דכתיב עונה בה אבל לקושטא דמלתא אפשר דס"ל דלא דברה תורה כו' ודריש הכרת בעוה"ז תכרת בעוה"ב ועונה בה לדרשא דר"ע ור"י וכדאיתא התם. ובפ"ק דשבועות (דף י"ג) אמרינן דרבי דריש הכרת תכרת הכרת לפני יוה"כ תכרת לאחר יוה"כ ורבנן דרשי הכרת בעוה"ז כו' ובפ"ב דע"ז אמרינן דר' יוסי דריש המול ימול ור' יהודה לא דריש משום דאית ליה דברה תורה כו' ואמרינן נמי התם דר"מ אית ליה דימול כותי והיינו כר' יוסי דלית ליה דברה תורה כו'. ובגיטין (דף מ"א) דאמרינן דרבי סבר והפדה לא נפדתה פדויה ואינה פדויה ורבנן סברי דברה תורה כו' ובפ' כיסוי הדם (דף פ"ד) אמרינן אשר יצוד אין לי אלא אשר יצוד נצודין ועומדין מאליהן מנין ת"ל ציד מ"מ. ובפ"ק דתמורה (דף ב') אם המר ימיר לרבות את היורש דר"מ ריא"א לרבות את האשה אלמא דבין לר"מ בין לר"י לא אמרינן דברה תורה כו' ובפ"ק דקדושין (דף כ"ב) ואם אמר יאמר עד שיאמר וישנה ומהרימ"ט ז"ל בחדושיו שם כתב דהאי תנא לא ס"ל דברה תורה וכו'. ובת"כ שנינו גבי מקדיש ביתו דכתיב ואם גאול יגאלנה לרבות את היורש ואת האשה וכן גבי המקדיש שדה אחוזה דכתיב אם גאול יגאל דרשו לרבות את היורש ואת האשה וכן דרשו גבי פודה מעשר שני ובזבחים (דף פ"ו) הביאו רישא דברייתא גאול יגאל לרבות את היורש וכל אלו הם הלכות פסוקות ועיין בהרא"ש רפ"ב דנדרים אהא דאמרינן אמר קרא איש

כי ידור נדר לה' שכתב מאן דאית ליה דברה תורה כו' דריש ליה מלה'. ובערכין (דף ל') ומייתי לה בקדושין (דף כ') אם גאול יגאל מלמד שלוה וגואל לחצאין. ובת"כ פ' מצורע ואם שכב ישכב לרבות שתי שכיבות. ובירושלמי פ"ק דנדרים הלכה ז' כתיב איש כי ידור מה ת"ל נדר אלא מכאן שכנויי נדרים כנדרים או השבע מה ת"ל שבועה אלא מכאן שכנויי שבועה כשבועה אך כל חרם מה ת"ל אשר יחרים אלא מכאן שכנויי חרמים כחרמים נדר נזר מה ת"ל להזיר אלא מכאן שכנויי נזירות כנזירות עד כדון כר"ע דאמר לשונות רבויין הם כר' ישמעאל דאמר לשונות כפולים הם והתורה דברה כרוכה הלך הלכת נכסוף נכספת גונב גונבתי מנ"ל וכו', ע"כ:

וכבר כתבתי לעיל דר' ישמעאל אית ליה דברה תורה כו' אך לכ"ע מצינו לו בזה סברות חלוקות. ובפ' החובל (דף פ"ה) ורפא ירפא ליתן רפואה במקום נזק ועיין שם דדרשינן דרשא אחריתי מדלא כתב או רפא רפא או ירפא ירפא. וכן בפ' מרובה דרשינן תרתי מדלא כתיב המצא המצא או תמצא תמצא. ובפרק אלו נערות (דף מ"ט) ופ"ב דקדושין (דף מ"ו) אמרינן ואם מאן ימאן אביה אין לי אלא אביה היא עצמה מנין ת"ל מאן ימאן מ"מ ודין זה הוא הלכה פסוקה ועיין בתוס' פרק אלו נערות דדרשינן תרתי מדלא כתיב מאן מאן או ימאן ימאן יע"ש:

הלכה י

חייב אדם להזהר ביתומים ואלמנות כו'. (א"ה עיין בדרשות הרב המחבר בדרך מצותיך ח"ב (דף ס"ה ע"ד): סליקו להו הלכות דעות